

Postbus 778
2300 AT Leiden

Aan de leden van de vaste Tweede Kamer Commissie voor Justitie en Veiligheid

per email:

Leiden, 5 oktober 2020

Betreft: wetsvoorstel Wet Seksuele Misdrijven

Geachte Kamerleden,

In mei is de Vereniging voor Vrouw en Recht Clara Wichmann (VVR) gevraagd om de minister van Justitie en Veiligheid te adviseren over het voorontwerp van het wetsvoorstel seksuele misdrijven. In aanloop naar het schriftelijk overleg Zeden op 7 oktober aanstaande delen wij ons advies graag ook met u.

Titelwijziging

De minister licht in zijn Kamerbrief d.d. 12 mei 2020 toe dat de strafbaarstelling van seksuele misdrijven middels het wetsvoorstel Seksuele misdrijven wordt gemoderniseerd. De huidige Titel XIV 'Misdrijven tegen de zeden' wordt vervangen door een nieuwe titel 'Seksuele misdrijven'. Aangezien seksueel grensoverschrijdend gedrag dient te worden gedefinieerd als een schending van de lichamelijke integriteit en seksuele autonomie, en niet als een schending van de zedelijkheid,¹ is de VVR verheugd met deze titelwijziging.

Strafbaarstelling seksuele interactie tegen de wil

Onder de nieuwe titel wordt, in aanvulling op de reeds bestaande dwangmisdrijven aanranding en verkrachting, een nieuwe strafbaarstelling geïntroduceerd, namelijk die van seksuele interactie tegen de wil. Hierbij is niet dwang, maar het handelen tegen de wil criterium voor strafrechtelijke aansprakelijkheid. Terwijl de maximumstrafmaat voor aanranding en verkrachting respectievelijk 8 en 12 jaar is, is dit voor seksuele interactie tegen de wil aanzienlijk lager: slechts 6 jaar. Bovendien kan het misdrijf van seksuele interactie tegen de wil in de vorm van het seksueel binnendringen van het lichaam wel verjaren, en verkrachting niet.

In de Memorie van Toelichting geeft de minister aan dat de misdrijven aanranding en verkrachting vanwege het dwangvereiste vaak een te hoge drempel voor strafbaarheid veroorzaken. Een kenbaar 'nee' is bijvoorbeeld niet voldoende. En ook in het geval van de veelvoorkomende bevrozingsreactie, kan dwang zeer lastig worden bewezen. Deze kwalijke lacune in de strafrechtelijke bescherming tegen onvrijwillige seksuele handelingen wenst de minister op te vullen met de aparte strafbaarstelling van seksuele interactie tegen de wil. De invoering van dit tweeledige model (enerzijds verkrachting en aanranding en anderzijds seksuele interactie tegen de wil) is echter niet in lijn met internationaal recht en wordt door de VVR dan ook met klem afgeraden.

¹ Zie [Vertido v The Philippines, CEDAW Communication 18/2008](#).

Internationaal recht

Artikel 36 van het Verdrag van Istanbul verplicht partijen bij het Verdrag tot het realiseren van de strafbaarstelling van seksueel geweld, inclusief verkrachting. In deze strafbaarstelling dient het ontbreken van instemming als kernbegrip te worden gehanteerd.

In GREVIO's in januari gepubliceerde evaluatierapport over Nederland wordt aangegeven dat de huidige strafrechtelijke bepalingen inzake seksueel geweld niet voldoen aan de eisen van artikel 36 en wordt de regering aangemoedigd om erop toe te zien dat deze bepalingen spoedig worden herzien en worden gebaseerd op het begrip 'vrijwillig gegeven instemming'.² Door een nieuwe strafbaarstelling te introduceren, maar de huidige, op dwang gebaseerde en dus problematische³ bepalingen tegelijkertijd te behouden, wordt niet voldaan aan deze eis en blijft (een deel van) de Nederlandse wetgeving strijdig met Artikel 36 van het Istanbul Verdrag.

Daarnaast valt ook nog te bezien of de strafbaarstelling van seksuele interactie tegen de wil zelf wel voldoet aan de eisen van artikel 36. Het ontbreken van instemming is immers niet hetzelfde als 'tegen de wil'.⁴ Het criterium 'tegen de wil' vereist een ex- of impliciet signaal van onvrijwilligheid, terwijl de focus zou moeten liggen op signalen van instemming. 'Tegen de wil' wekt de suggestie dat instemming standaard is en onvrijwilligheid de uitzondering. Dit is onterecht.

Niet alleen het Verdrag van Istanbul, maar ook het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (CEDAW, in 1992 door Nederland geratificeerd) vereist dat de strafrechtelijke definitie van seksueel geweld, inclusief verkrachting, is gebaseerd op het ontbreken van instemming.⁵ In 2015 liet het CEDAW-comité zich kritisch uit over het tweeledige model in de Kroatische strafwetgeving inzake seksueel geweld. Het comité was met name bezorgd over de 'goedkeuring van een minder strenge definitie van verkrachting als een gekwalificeerde vorm van geslachtsgemeenschap zonder toestemming, met als gevolg dat de ernst van de verkrachting als strafbaar feit wordt verminderd en de strafmaat wordt verlicht'. Het comité beval dan ook aan om de wettelijke definitie van verkrachting te wijzigen om deze in overeenstemming te brengen met de aanvaarde internationale normen.⁶

Om te voldoen aan de eisen die worden gesteld door voor Nederland geldend internationaal recht moet dus worden afgestapt van het voorgestelde tweeledige model, en moeten de artikelen inzake verkrachting en aanranding zodanig aangepast worden dat deze zijn gebaseerd op het concept van instemming.

Normerende werking

De minister stelt in de Memorie van Toelichting dat strafwetgeving een duidelijke normerende werking heeft. Juist om deze reden is het van belang dat wordt afgezien van de invoering van het tweeledige model. Seks zonder instemming is verkrachting, en de wet zou dit dan ook duidelijk moeten weerspiegelen. Door de introductie van het tweeledige model en daarmee de creatie van een rangorde in seksuele misdrijven wordt de indruk gewekt dat slachtoffers bij het ontbreken van dwang zoals dit in de jurisprudentie wordt gedefinieerd niet 'echt' zijn aangerand of verkracht. Hiermee wordt geen recht gedaan aan het perspectief en de ervaringen van slachtoffers. Bovendien wordt hiermee ook de schadelijke focus in de strafrechtelijke procedure op het gedrag van het slachtoffer in stand gehouden.

Ook stelt de minister dat strafwetgeving in belangrijke mate de heersende seksuele moraal weerspiegelt. Wij wijzen er in dit kader graag op dat uit een landelijk representatief onderzoek van Amnesty International Nederland blijkt dat een ruime meerderheid van de ondervraagden vindt dat seks zonder wederzijdse instemming waarbij geen dwang of geweld wordt gebruikt verkrachting is.⁷ Als de minister daadwerkelijk de heersende moraal wenst weer te geven is het dan ook raadzaam om deze opvatting te verwerken in de wetgeving.

² [GREVIO Baseline Evaluation Report Netherlands](#), para 224.

³ Zie ook [M.C. v. Bulgaria \(2003\), European Court of Human Rights](#).

⁴ Zie in dit kader ook [GREVIO's baseline rapport over Oostenrijk](#), para 141. En [First General Report on Grevios's activities](#), p. 32.

⁵ Zie [General recommendation 35](#), para 33.

⁶ CEDAW Committee, [Concluding observations on the combined fourth and fifth periodic reports of Croatia](#), paras 18-19.

⁷ I&O Research, [Hoe denken Nederlanders over verkrachting?](#), p. 34.

Handhaving

De minister wijst er terecht op dat voor vermaatschappelijking van de nieuwe normen effectieve handhaving is vereist. Naast effectief moet deze handhaving ook gendersensitief zijn. Zowel op basis van het Istanbul Verdrag⁸ als op basis van CEDAW⁹ heeft de overheid de verplichting om te zorgen dat genderstereotypen en mythes over mannelijke en vrouwelijke seksualiteit geen rol spelen bij de vervolging van seksuele misdrijven. Het is daarom belangrijk dat de nieuwe wetgeving wordt vergezeld van educatie over gendersensitiviteit en de schadelijke gevolgen van genderstereotypen aan medewerkers van de politie, het OM en de rechterlijke macht.

Aanbevelingen

Hoewel de strafbaarstelling van seksuele interactie tegen de wil een stap in de goede richting is, kan de VVR het huidige wetsvoorstel niet ondersteunen. De introductie van het tweeledige model is in strijd met belangrijke normen van internationaal recht, geeft een verkeerd maatschappelijk signaal en strookt bovendien niet met de heersende opvattingen in de samenleving. De VVR adviseert daarom om af te stappen van het tweeledige model en in plaats daarvan de definities van aanranding en verkrachting aan te passen en te baseren op het ontbreken van instemming.¹⁰

Met vriendelijke groet,

Luna Vollebregt
Secretaris Vereniging voor Vrouw en Recht Clara Wichmann

⁸ Zie [General Recommendation 33](#), paras 26-29.

⁹ Zie het [Explanatory report](#) bij het Istanbul Verdrag, para 192.

¹⁰ Op deze delicten kunnen dan uiteraard strafverzwarende of strafverminderende factoren van toepassing zijn.